

УДК 657.422.1

Н. П. Венгерук,
к. е. н., доцент бухгалтерського обліку і аудит,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
Я. В. Бобирець,
студентка, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ БАНКІВСЬКИМИ РАХУНКАМИ

N. Vengeruk,
Ph.D., associate professor of accounting and auditing,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv
Y. Bobyrets,
student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

CHARACTERISTICS OF THE OPERATION OF REMOTE CONTROL SYSTEMS OF BANK ACCOUNTS

У статті розглянуто особливості функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, визначено переваги та недоліки таких систем, окреслено особливості їх інтеграції з бухгалтерським програмним забезпеченням. Висвітлено проблему удосконалення повністю автоматизованого процесу здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві та їх обліково-аналітичного забезпечення, віртуального зв'язку з банком, дистанційного обслуговування. Швидка обробка потоків інформації є одним із головних чинників, що впливають на прийняття управлінських рішень та на ефективність банківської діяльності загалом. Окрім того, банки мають достатні фінансові можливості для впровадження найсучаснішої техніки. Тому дистанційне банківське обслуговування є тим перспективним та актуальним напрямом дистрибуції банківських продуктів, що потребує додаткового вивчення і подальшого впровадження.

Виявлено особливості електронного документообороту при здійсненні безготівкових розрахунків через системи "Клієнт — Банк" та "Інтернет — Банк". Вказано їхні переваги та недоліки для окремих груп користувачів.

In the article the peculiarities of remote control systems of bank accounts, identified the advantages and disadvantages of such systems, outlined the features of their integration with accounting software. The problem of improving the implementation of fully automated cashless payments in the company and their accounting and analytical software, virtual communication with the bank remote service. Fast processing of information flows is one of the main factors that plynvayut on management decisions and the performance of banking activity in general. In addition, the banks have sufficient financial capacity for implementing the most modern technology. Because remote banking service is the promising and important area of distribution of banking products, which requires further study and subsequent implementation. The features of electronic document circulation in the commission of non-cash payments through the system "Client — Bank" and "Internet — Bank", their advantages and disadvantages for specific groups of users.

Ключові слова: комп'ютеризація, безготівкові розрахунки, банківські рахунки, інформаційні технології, система Клієнт-Банк, Інтернет-Банк.

Keywords: computerization, non-cash transactions, bank accounts, information technology, system Client-Bank Online Banking.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні технологічні можливості проведення безготівкових розрахунків є необмеженими. Інформаційним суспільством та "новою економікою" перед системою обліку розрахункових операцій, ставляться нові вимоги такі, як: відмова від готівкових операцій, скорочення облікового персоналу, кардинальне зменшення кількості первин-

них документів як у паперовому, так і в електронному вигляді. Все більш потрібними та необхідними стають такі технології, як "електронний офіс" та віртуальний офіс". Тому проблема удосконалення повністю автоматизованого процесу здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві та їх обліково-аналітичне забезпечення є актуальною, вимагає інформатизації та зас-

тосування найсучасніших комп'ютерних інформаційних технологій.

Сьогодні конкуренція в банківському секторі ведеться вже не на рівні самих послуг — їх перелік приблизно спільний. Клієнтів найбільш цікавить рівень тарифів та головною мірою додатковий сервіс, який банк зможе їм надати. Однією з найбільш потребуваних є послуга віртуального зв'язку з банком. Використовуючи переваги дистанційного обслуговування, клієнти можуть здійснювати вибір банку не з позицій територіальної наближеності, а за більш важливими критеріями — надійністю, об'ємом та якістю послуг, що надаються, швидкістю прийняття рішень, гнучкістю тарифної політики тощо. Актуальність дослідження обумовлена високим рівнем зацікавленості банків у дистанційному банківському обслуговуванні як інструменті підвищення ефективності діяльності за рахунок скорочення витрат на утримання відділень та філій, збільшення клієнтської бази, що в кінцевому результаті призведе до підвищення конкурентоспроможності банківської установи. Отже, важливою складовою стратегії розвитку комерційних банків України, стають розробка та впровадження технологічних дистанційних послуг з метою удосконалення вітчизняного ринку банківських продуктів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питання проведення безготівкових розрахунків через дистанційні системи керування банківськими рахунками підприємства, а також їх облікового відображення, документального забезпечення тощо розглядається переважно у періодичних виданнях та наукових статтях. Зокрема відомими є праці Н.В. Дубенко, В. Муравського, Сопко В.В., О.А. Шевчук та інші. Однак комплексних досліджень щодо інтеграції дистанційних систем керування банківськими рахунками та бухгалтерського програмного забезпечення на сьогодні не достатньо.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є вивчення особливостей функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, переваг та недоліків таких систем, встановлення особливостей їх інтеграції з бухгалтерським програмним забезпеченням.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Автоматизація обліку дозволяє значно полегшити роботу бухгалтерії в цілому та кожного бухгалтера окремо, особливо при впровадженні телекомунікаційного обміну інформацією між автоматизованими робочими місцями облікових працівників з використанням комп'ютерних мереж. Важливою ланкою комп'ютеризації підприємства є впровадження технологій дистанційного управління банківськими рахунками, оскільки в сучас-

них умовах господарювання піднято питання прискорення розрахунків між контрагентами. Згідно з принципами безготівкових розрахунків, при купівлі-продажу товарів (робіт, послуг) платіж підлягає терміновому здійсненню. Момент здійснення платежу має бути максимально наближеним до часу відвантаження товарів, виконання робіт, надання послуг.

Одним з основних документів, що регулює організацію безготівкових розрахунків між підприємствами та банківськими установами є Постанова Національного банку України "Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті" N 377/8976 від 29.03.2004 р., Зокрема, в п. 1.3. Інструкції вказано, що під час здійснення розрахунків можуть застосовуватись розрахункові документи на паперових носіях та в електронному вигляді [2].

В Україні на сьогодні підприємства в процесі ведення господарської діяльності найбільш широко використовують електронну мережу, перевага якої полягає у наданні банківських послуг для автоматизації проведення безготівкових рахунків через систему-комплекс "Клієнт-банк" [5]. "Клієнт-Банк" — це програмний комплекс, який дозволяє користувачу максимально швидко здійснювати створення, шифрування та відправку в банк платіжних документів, а також оперативний прийом банківських виписок по рахунках та іншу довідкову інформацію у вигляді телеграм Національного Банку України, курсів валют, процентних ставок за кредитами та депозитами банку та інше. Послуги системи "Клієнт-Банк" не є новітніми послугами на території України. Банки надають такі послуги вже протягом 10—12 років. Але і сьогодні, враховуючи всі зміни та удосконалення в ній, така система є необхідною. Клієнтів даної системи поділяють на дві категорії: регіональні підприємства, які не мають змоги часто бути присутніми в банку (через територіальну віддаленість); підприємства, які розташовані у великих містах, але здійснюють багато оперативних платежів. "Клієнт-Банк" дає можливість не лише вчасно проводити платежі, але й економити кошти за рахунок відсутності плати за встановлення програмного забезпечення, плати за обслуговування. Це програмно-технічний комплекс, який дозволяє підприємству керувати своїм рахунком з комп'ютера, встановленого в офісі підприємства. Система складається з клієнтської та банківської частини. Клієнтська частина системи забезпечує автоматичне введення поточного стану рахунку клієнта в банку, враховуючи проведені початкові та зворотні платежі. Програмне забезпечення клієнтської частини може розміщуватись на одному окремому комп'ютері або працювати в локальній мережі клієнта. Розрахункові документи в електронному вигляді, що надаються підприємством у банк, мають відповідати встановленій формі платіжних документів системи електронних платежів Національного банку із зазначенням

Таблиця 1. Основні відмінності дистанційних систем керування банківськими рахунками "Клієнт-Банк" та "Інтернет-Банк"

Фактор (принцип дії)	Система «Клієнт-Банк»	«Інтернет-Банк»
Мобільність, користувачі	Для підприємств, де використовуються стаціонарні робочі місця з встановленим програмним забезпеченням, які вимагають підтримки зі сторони ІТ-спеціалістів	Для «мобільних» клієнтів, яким потрібно мати доступ до системи з різних робочих місць (ПК в офісі, в дорозі) без встановлення окремого програмного забезпечення
Місце зберігання даних	Облікові дані зберігаються у клієнта	Дані зберігаються в банку
Обсяги та періодичність платежів	Регулярне проведення платежів	Не систематичне проведення невеликої кількості платежів
Інформаційно-технічна підтримка системи	Активне використання внутрішнього програмного забезпечення бухгалтерського обліку	Необхідність авторизації та контролю платежів за допомогою веб-рішення (підтвердження клієнта)
Доступність системи	Можливість створювати нові документи, працювати з архівом у систем в режимі off-line	Можливість працювати в системі виключно в режимі on-line
Оновлення системи	Оновлення системи відбувається зі сторони підприємства	Дистанційне оновлення системи відбувається зі сторони банку

Джерело: таблиця складена за: [4].

електронних цифрових підписів відповідальних осіб платника, яким згідно з установчими документами надане право підпису. Реквізити, які містить розрахунковий документ в електронному вигляді, що використовується в системі "Клієнт-Банк", визначаються угодою між банком та підприємством, але наявні обов'язкові реквізити. Технологія опрацювання облікової інформації, додаткові реєстри та форми первинних документів, на підставі яких здійснюються операції банківської частини системи "Клієнт-Банку", мають викладатися в "Положенні про облікову політику банку". Основними функціями "Клієнт-Банку" є: надання можливості підприємству проводити платежі зі свого поточного рахунка в банку, не відвідуючи банку, з офісу підприємства; здійснювати моніторинг коштів на поточному рахунку; отримувати виписки з поточного рахунку; отримувати від банку щоденні офіційні курси іноземних валют, які використовуються при бухгалтерському обліку операцій; вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу; отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами, іншу інформацію, яку банк вважає за потрібне оперативно доводити до клієнтів. Можливе і звернення клієнтів до обслуговуючого банку. Конкретний набір функцій "Клієнт-Банку" може відрізнятися і залежить від постачальника системи та послуг, які надає обслуговуючий банк. У цілому, функціонування системи "Клієнт-Банк" здійснюється на основі принципів: зручності (автоматизовано підготовку документів; вигляд електронних документів, що відображені в інтерфейсі користувача, максимально наближено до паперових; оперативності (висока оперативність проходження платежів (якщо операціоніст банку підтверджує електронний документ клієнта відразу при його надходженні до банку); відсутність необхідності підготовки первинних платіжних документів на паперових носіях, формування раз в тиждень реє-

стру електронних документів); мобільності (програмний комплекс дозволяє цілодобово відправляти документи до банку і проглядати отримані оплачені документи з банку).

Важливим аспектом комп'ютеризації бухгалтерського обліку є інтеграція систем дистанційного управління зі спеціалізованим бухгалтерським програмним забезпеченням. Інтеграція систем "Клієнт-Банк" реалізована в програмному продукті "ІС: Підприємство" 8.2.

Аналогічною дистанційною системою проведення безготівкових розрахунків є система віддаленого доступу "Інтернет-Банк". Використання даної системи поширене у світовій практиці високорозвинутих країн заходу. Основною ідеєю проекту є проведення електронного документообігу через всесвітню мережу Інтернет. Основні відмінності дистанційних систем керування банківськими рахунками "Клієнт-Банк" та "Інтернет-Банк" подано в таблиці 1.

Значною перевагою системи "Клієнт-Банк" є те, що дані зберігаються у клієнта, а відповідно підприємство може передбачити процедуру вивантаження даних з системи та їх архівування. "Клієнт-Банк", на відміну від системи "Інтернет-Банк" працює в режимі off-line, що дозволяє працювати в системі за тимчасової відсутності Інтернет-зв'язку.

На сьогоднішній день актуальним є поступовий перехід від філійної моделі до моделі дистанційного банківського обслуговування (ДБО).

Дистанційне банківське обслуговування — це загальний термін для технології, яка використовується з метою надання банківських послуг клієнтам на основі розпоряджень, переданих ними на відстані (без обов'язкового візиту до банку), за допомогою різноманітних засобів самообслуговування, найчастіше з використанням комп'ютерних і телефонних мереж. Усі операції, що не виконуються безпосередньо в офісі банку, має здійснювати система дистанційного банківського обслуговування [4].

Головна мета впровадження та використання дистанційного банківського обслуговування в банківській діяльності полягає в наданні рівних можливостей оперування фінансовими інструментами в будь-яких регіонах та за межами країни.

Дистанційне банківське обслуговування передбачає роботу не тільки з клієнтами банку, а також з банками-кореспондентами, підрозділами банку, до яких можна віднести: філії, відділення, віддалені каси, обмінні пункти та інше. Через систему ДБО реалізується досить широкий спектр послуг — від найпростіших інформаційних сервісів (отримання інформації щодо залишку коштів на рахунку) до більш складних, таких як отримання кредиту в режимі віддаленого доступу, розміщення заявок брокерові під час операцій на фондовому або валютних ринках тощо. За допомогою технологій ДБО банк може проводити платежі або здійснювати інші операції з коштами клієнтів на основі дистанційних розпоряджень, які вони передають до банківської установи, використовуючи різні канали та засоби доступу (телефонні, Internet тощо).

Система ДБО побудована на використанні автоматизованої комп'ютерної системи, яка складається з таких компонентів:

- сервер каналу зв'язку, що забезпечує інтерфейс між системою і клієнтами у формі реєстрації дистанційних розпоряджень клієнтів і створення відповідних електронних документів у базі даних системи ДБО. Крім цього, даний сервер каналу здійснює введення інформації, яка надходить від клієнта і передає клієнтові відповіді системи. Функції і архітектура серверу каналу залежать від особливостей каналу: сервери телефонних каналів складаються з плати комп'ютерної телефонії і відповідного програмного забезпечення; сервер для каналу Internet — це програма на Internet-сервері.

- сервер обробки дистанційних розпоряджень — призначений для обробки зареєстрованих дистанційних розпоряджень клієнтів і формування на їхній основі документів (квитанцій, повідомлень, платіжних доручень тощо) і реальних проведення на внутрішніх рахунках системи ДБО.

- операційний день системи ДБО (окремий програмний комплекс або складова частина системи автоматизації банківських операцій), що призначений для збереження інформації про клієнтів, рахунки проведення операцій та інше.

Безумовно, впровадження технології ДБО є вигідним як для банків, так і для клієнтів, але використання даної системи має не тільки переваги, а й деякі недоліки.

До переваг системи ДБО на рівні банку можна віднести:

- конкурентні переваги відносно інших банків, які не надають послуги ДБО;

- розширення масштабів бізнесу (оскільки збільшення клієнтської бази не обмежується кількістю філій і відділень чи персоналом банку);

- екстериторіальність банківського обслуговування (банк може обслуговувати іногородніх та іноземних клієнтів без відкриття додаткових відділень);

- можливість забезпечення цілодобового сервісу, що актуально для залучення віддалених клієнтів;

- спрощення процесу розширення бізнесу і впровадження нових продуктів (оскільки всі операції здійснюються за допомогою централізованого комп'ютера, то вводити додаткові послуги можна швидко, без суттєвих витрат та зайвих організаційних процедур);

- спрощення процесу реалізації комплексних фінансових продуктів (наприклад, банківських і страхових);

- суттєве скорочення організаційних витрат за рахунок вивільнення персоналу і зниження додаткових (накладних) витрат на функціонування відділеннями.

До основних недоліків використання даної системи відносно банку можна віднести:

- високий рівень витрат на придбання або створення системи ДБО, її впровадження та навчання співробітників банку;

- тривалий процес підготовки співробітників для роботи з електронними документами;

- необхідність здійснення постійних витрат на обслуговування (у тому числі й каналів зв'язку з високою пропускнуною спроможністю при обслуговуванні великої кількості клієнтів).

Отже, підводячи підсумок, варто відзначити, що сутність ДБО полягає у самообслуговуванні клієнтів, що у свою чергу є технологічним видом взаємодії банку з клієнтами у межах якого клієнти мають змогу користуватися послугами незалежно від працівника банківської сфери [10].

На сьогоднішній день, дану систему може запропонувати практично кожен банк. Дана система лише доповнює традиційну систему платежів електронною безпаперовою технологією обміну платіжними документами та інформацією між клієнтом і банком. За допомогою зазначеної системи клієнт банку заповнює платіжний документ у середовищі систем у своєму офісі, а програмне забезпечення системи надсилає його до банку, де цей документ далі обробляють відповідні системи в банку. "Клієнт-Банк" як одна з технологій ДБО для юридичних осіб набула значного розвитку.

Водночас дана технологія не має змоги задовольнити всіх користувачів дистанційного банківського обслуговування: для фізичних осіб

така послуга занадто дорога, а юридичні особи, які активно співпрацюють з банком, не бачать сенсу купувати дану систему лише для того, щоб отримувати інформацію стосовно залишку коштів на рахунках. Тому в сучасних умовах банкам необхідно поєднувати всі види ДБО для того, щоб задовольнити потреби всіх своїх клієнтів.

Також слід зазначити, що клієнт може здійснювати всі операції не лише зі свого домашнього комп'ютера, а й в будь-яких інших місцях, де можуть бути надані відповідні засоби підключення.

Таким чином, можна зробити висновок, що "Клієнт-банк" — це система, яка замінює такі види традиційного зв'язку, як кур'єрський, поштовий, телеграфний та інші, і при цьому надає можливість клієнтові здійснити цілий набір операцій не відвідуючи банківської установи.

Однією з найбільш розповсюджених електронних фінансових послуг є послуга "Інтернет-клієнт" (тонкий клієнт). Для використання даної системи користувачеві необхідно мати комп'ютер — WEB-оглядач та доступ до мережі Інтернет. Дана система включає в себе такі технології: "Internet-banking", "Mobile-banking", "WAP-banking" та "WEB-banking".

Технологія "Internet-banking" — забезпечує управління банківськими рахунками за допомогою комп'ютерів через Web-браузер.

Слід зауважити, що окрім on-line доступу, банки також пропонують клієнтові off-line-версію програмного комплексу. Для цього необхідна інсталяція спеціального програмного забезпечення. Дана версія програмного комплексу розглядається не як повноцінна система Internet-banking, а лише як звичайна система PC-banking, оскільки операції в даній системі здійснюються без застосування мережі Інтернет, а тільки за допомогою спеціальних поштових програм та попередньо встановленого програмного забезпечення. Деякі банки вважають, що дана off-line-версія, все ж таки відноситься до системи "Internet-banking".

Отже, дана система надає своїм клієнтам певний комплекс банківських послуг з управління реальними банківськими рахунками через мережу Інтернет, як правило, цілодобово та в режимі реального часу, з любого місця, де є вихід в Інтернет.

Порівнюючи дану систему з системою "Клієнт-Банк", необхідно зазначити, що послуга "Internet-banking" має набагато більше переваг: клієнту немає потреби телефонувати до банку, достатньо лише мати вихід в Інтернет, а найголовніше, клієнту не потрібно мати спеціальне програмне забезпечення — усі операції та платежі він може здійснювати лише за допомогою браузера під час заповнення стандартних Web-форм.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, використання електронно-обчислювальної техніки не тільки значно спрощує обліковий процес, а й підвищує культуру управління, підвищує ступінь надійності і достовірності інформації, її оперативність, покращує умови її зберігання і багаторазового використання при ефективному захисті як від руйнування, так і від несанкціонованого доступу. Важливим етапом комп'ютеризації бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків є використання дистанційних систем керування банківськими рахунками, вибір яких зумовлює специфіку бухгалтерського обліку, зокрема документального оформлення розрахункових операцій, безготівкових розрахунків підприємства.

Література:

1. Закон України "Про платіжні системи і переказ грошей в Україні" № 2346 — III від 05.04.2001. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Постанова Національного банку України "Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті" N 377/8976 від 29.03.2004 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Гончарук М.О. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків / М. Гончарук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2012. — Вип. 2 (23) — С. 47—51.
4. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку / В. Муравський // Бухгалтерський облік і аудит. — 2008. — № 10. — С. 35—42.
5. Сопко В.В. Бухгалтерський облік / В.В. Сопко. — К.: КНЕУ, 2005. — 325 с.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Payment Systems and Money Transfer in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (Accessed 15 Sept 2015).
2. National Bank of Ukraine (2001), Resolution "On Approval of Regulations on non-cash payments in local currency in Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (Accessed 15 Sept 2015).
3. Honcharuk, M.O. (2012), "Computerization of accounting cashless payments", Problemy teorii ta metodolohii bukhgalters'koho obliku, kontroliu i analizu, vol. 2 (23), pp. 47—51.
4. Muravs'kyj, V. (2008), "Disclaimer primary documentation as a factor of integration of fully automated accounting system", Bukhgalters'kyj oblik i audyt, vol. 10, pp. 35—42.
5. Sopko, V.V. (2005), Bukhgalters'kyj oblik [Accounting], KNEU, Kyiv, Ukraine.
Стаття надійшла до редакції 21.09.2015 р.